

Teini laulutunnilla

Haasteet murrosikäisen laulajan yksilöopetuksessa

Elisa Pellinen ja Miia Luoma

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2017
Kulttuuriala
Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi (AMK)

Tekijä(t) Pellinen, Elisa Luoma, Miia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Huhtikuu 2017
	Sivumäärä 34	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Teini laulutunnilla Haasteet murrosikäisen laulajan yksilöopetuksessa		
Tutkinto-ohjelma Musiikin tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Kivioja, Kaija		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoite oli tutkia, miten murrosikä näkyy laulutunneilla opetustilanteissa. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, jossa haastateltiin viittä laulopedagogina työskentelevää asiantuntijaa, joilla on runsaasti kokemusta murrosikäisten opettamisesta. Haastattelut toteutettiin puhelimitse tai kasvotusten. Haastattelut äänitettiin ja myöhemmin litteroitiin tarkempaa analyysiä varten. Teoreettisena viitekehysenä on käytetty kirjallisuutta murrosiästä, kehityspsykologiasta ja opettaja-oppilas-suhteesta.</p> <p>Haastateltavat kertoivat, että murrosikä näkyy nuoren käyttäytymisessä laulutunnilla. Haastavimmaksi murrosikäisen käyttäytymiseksi haastateltavat kokivat oppilaan passiivisuuden, joka näkyy vuorovaikutustaitojen heikentymisenä ja välinpitämättömyytenä. Opettajan ei tulisi kuitenkaan huomioida liikaa nuoren käyttäytymisen muutoksia, sillä murrosiän tuomat haasteet menevät ohi ajan kanssa.</p> <p>Yhtenä tärkeimpänä asiana haastatteluista nousi esille se, että opettajan tulisi olla murrosikäisten kanssa kärsivällinen. On tärkeää, että opettaja on kiinnostunut oppilaan yleisestä hyvinvoinnista. Opettajan on myös selvitettävä, mikä motivoi oppilasta käymään laulutunneilla. Motivaatiota lisää se, että opettaja käy oppilaan kanssa läpi, mitä oppilaalta odotetaan ja mitä tunnilla tehdään. Oppilaan tulee ymmärtää, että opettaja on hänen puolellaan.</p> <p>Kuunteleminen ja kehuminen nähtiin tärkeänä osana nuoren laulunopetusta. Jotta hyvä opettaja-oppilas-suhde toteutuu, tulisi laulunopettajan olla läsnä ja huomioida nuoret yksilöinä.</p> <p>Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että opettajan ei tulisi vaatia liikaa murrosikäiseltä oppilaalta, vaan olla kannustaja, mahdollistaja ja vierellä kulkija.</p>		
Avainsanat (asiasanat)		
Laulaminen, laulaja, murrosikäinen, laulunopetus, kehityspsykologia, opettaja-oppilas-suhde, haastattelututkimus		
Muut tiedot		

Author(s) Pellinen, Elisa Luoma, Miia	Type of publication Bachelor's thesis	Date April, 2017 Language of publication: Finnish
	Number of pages 34	Permission for web publication: x
Title of publication A teenager at a singing lessons Challenges in the individual vocal teaching of adolescents		
Degree programme Degree Programme in Music		
Supervisor(s) Kivioja, Kaija		
Assigned by		
Abstract <p>The main goal of the thesis was to examine how puberty is visible in teaching situations in singing lessons. The study was conducted by using theme interviews, where five specialists who worked as singing teachers were interviewed. The specialists had plenty of experience in teaching adolescents. The interviews were conducted via phone or face to face. They were recorded and transcribed for a deeper analysis. Literature on puberty, developmental psychology and teacher-student relationship was used as the theoretical framework.</p> <p>According to the teachers, puberty is seen in adolescents' behaviour in class. The most challenging behaviour of a student is passivity, which is shown as indifference and reduced interaction skills. However, the challenges of puberty will pass in time, so that teachers should not take into account all the changes of the young people's behaviour.</p> <p>One of the most important factors in teaching a teenager is patience. It is important to ask the students what motivates them to take singing lessons. Knowing the contents of lessons and what the teachers expect from the students increase their motivation. The students should understand that the teachers are on their side.</p> <p>Listening to and encouraging the student are necessary when teaching an adolescent. A good teacher-student relationship requires that the teacher is present and regards the students as individuals.</p> <p>The interviewees were unanimous about the fact that the teacher should not demand too much from a teenager. The teacher should be the person who encourages, enables and walks beside the student.</p>		
Keywords/tags (subjects) singing, singer, adolescence, vocal coaching, developmental psychology, teacher-student relationship, interview study		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
1.1	Aiemmat tutkimukset.....	4
1.2	Työn aiheen rajaus	4
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	4
3	Murrosikä.....	5
3.1	Murrosiän määrittely	5
3.2	Kehityopsykologian näkökulma laulunopettamiseen.....	6
4	Opettaja-oppilas-suhde	8
4.1	Palautteen antaminen ja opetuksen päämäärä.....	10
5	Tutkimusmenetelmät	12
5.1	Haastattelun taustoista	12
5.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	13
6	Haastattelut	14
6.1	Haastateltavat	14
6.2	Aineiston analyysi.....	16
7	Haastattelun tulokset	16
7.1	Haastattelun pääkysymykset (Liite 1)	16
7.2	Tietotaidon hankkiminen murrosikäisten opettamisesta	17
7.3	Murrosikäisen nuoren käyttäytyminen laulutunneilla.....	18
7.4	Laulunopettajan rooli murrosikäisen kanssa	19
7.5	Murrosikäisen motivoiminen	21
7.5.1	Miten motivoida oppilasta harjoittelemaan laulutekniikkaa	21
7.6	Tunnin sisällön rakentaminen	23
7.6.1	Fyysinen kontakti laulutunneilla.....	23
7.6.2	Ohjelmiston valinta murrosikäiselle	24
7.7	Miten laulunopettajan tulisi toimia haastavan murrosikäisen kanssa	25
7.7.1	Haastavat oppilaat.....	25

	2
7.7.2 Murrosikäisen masennus haasteena laulutunneilla.....	27
7.8 Toimivan opettaja-oppilas-suhteen syntyminen	28
7.8.1 Rakentavan kritiikin antaminen.....	29
8 Pohdinta.....	29
Lähteet	32
Liitteet.....	33

1 Johdanto

Viime vuosina pop/jazz-laulun harrastaminen on alkanut kiinnostaa entistä useampia ja yhä nuoremmat hakeutuvat laulutunneille. Monet laulunopettajat ovatkin saaneet oppilaikseen murrosikäisiä laulunharrastajia, ja tosiasia on, että he vaativat erilaista ohjaamista kuin aikuiset laulunharrastajat. Koska kehon toiminta ja mittasuhteet muuttuvat, nuoren on muodostettava uusi sisäinen malli ulkomuodostaan. Painon ja pituuden nopean kasvun vuoksi nuori ei ole motorisesti enää yhtä taitava kuin lapsena eikä hallitse välttämättä liikkeitään ja ruumiinjäseniään, ja hän saattaa tulla epävarmaksi ja kompuroivaksi. (Eronen, Kanninen & Katainen 2003, 114.) Lehtisen & Lehtisen (2007, 23) mukaan fyysisten muutosten lisäksi myös nuoren psyyke käy läpi suuria muutoksia, kuten taantumaa. Käytännössä tämä voi näkyä vuorovaikutustaitojen heikentymisenä ja välinpitämättömyytenä.

Työmme tarkoituksena on antaa laulupedagogiyhteisölle tietoa ja valmiuksia kohdata ja ohjata murrosikäisiä oppilaita. Työssämme määrittelemme murrosikäisen oppilaan 11–17-vuotiaaksi. Työn tarkoitus on kehittää laulupedagogien valmiuksia ja osaamista puberteetissa olevan nuoren kanssa työskentelyyn. Tavoitteena on kuvata laulunopetuksen haasteita opetustilanteessa.

Olemme molemmat opettaneet murrosikäisiä lauluoppilaita ja huomanneet, että oppilaiden vuorovaikutustaidot ovat selkeästi eri tasolla kuin aikuisilla. Opettajan täytyy ymmärtää kehityspsykologisia faktoja, jotta hän osaa suhtautua nuoreen oppilaaseen. Käytännössä haasteita laulutunneilla ovat olleet nuoren kehonkielen ristiriitaisuus verrattuna motivaatioon. Nuori saattaa esimerkiksi seisoa kädet puuskassa ja vältellä katsekontaktia opettajan kanssa, vaikka hän olisi innostunut laulutunneista.

Toteutamme kvalitatiivisen tutkimuksen haastatteleamalla laulupedagogeja, joilla on kokemusta nuorten laulunopettamisesta. Haastatteluilla selvitämme laulunopettajien kokemuksia murrosikäisen opettamisesta ja mahdollisia vinkkejä haasteellisiin tilanteisiin. Työssämme punnitsemme, millainen opettaja-oppilas-suhde olisi suotuisin ja millainen opettajan rooli toimisi opetuksessa parhaiten.

1.1 Aiemmat tutkimukset

Opinnäytetyössämme keskitymme erityisesti nuoren psyykkisen kipuilun tuomiin haasteisiin laulutunneilla ja sivuamme murrosiän fyysisiä muutoksia, kuten äänenmurrosta. Emme löytäneet suoraan aiheeseemme liittyviä tutkimuksia, minkä vuoksi näemme opinnäytetyömme aiheen tärkeäksi. Äänenmurroksesta on kuitenkin tehty jo aiemmin pro gradu -tutkielma Jyväskylän yliopistolla Paula Rautamaan (2012) toimesta, minkä takia emme keskity opinnäytetyössämme äänenmurrokseen. Myös Emmi Rajala (2014) on tehnyt Jyväskylän yliopistolla kandidaatintutkielman laulunopetuksesta peruskoulun yläluokkalaisille, mutta hänkin keskittyy työssään lähinnä nuoren fysiologisiin muutoksiin ja niihin liittyviin haasteisiin. Suosittelemme opinnäytetyömme lukijoita tutustumaan sekä Rautamaan pro gradu -tutkielmaan että Rajalan kandidaatintutkielmaan.

1.2 Työn aiheen raja

Emme aio toistaa samoja faktoja kuin Rajala ja Rautamaa, minkä vuoksi perehdymme työssämme murrosiän tuomiin henkisiin muutoksiin ja niihin liittyviin haasteisiin opetustilanteessa. Rajaamme työmme koskemaan 11–17-vuotiaita murrosikäisiä ja heidän opettamistaan.

Nuoruus on suurien muutosten aikaa, joten käymme läpi, mitä murrosikäisen mielessä tapahtuu kehityspsykologian näkökulmasta. Selvitämme myös, miten mielen muutokset näkyvät laulutunneilla, minkä vuoksi näemme tärkeäksi käsitellä opettaja-oppilas-suhdetta. Haemme näkökulmaa haastattelujen kautta siihen, miten murrosikä näkyy käytännössä laulutunneilla esimerkiksi oppilaan käytöksessä ja motivaatiossa.

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää laulopedagogien valmiuksia kohdata murrosikäinen oppilas. Tavoitteena on kartoittaa, minkälaisia haasteita laulunopettaja voi kohdata murrosikäisen oppilaan käytöksessä ja kuvata sekä hyvää että ongelmallista opettaja-oppilas-suhdetta.

Pyrimme saamaan käytännön työkaluja murrosikäisten opettamiseen ja kohtaamiseen laulutunnilla. Käymme läpi, miten opettaja voi toimia rakentavasti haastavissa opetustilanteissa, kuten passiivista nuorta opettaessa. Sivuamme murrosikäisten mäsennusta ja sitä, miten opettajan tulee toimia tällaisissa tilanteissa. Tavoitteenamme on saada käytännön vinkkejä siihen, miten opettaja voi rakentaa laulutunnista murrosikäiselle sopivan. Tämä pitää sisällään muun muassa nuoren motivoimisen ja lauluohjelmiston.

Tavoitteemme on nähdä myös, kohtaavatko kirjalliset lähteet ja haastateltavien kokemukset ja mielipiteet nuorten opettamisesta.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Miten murrosikä näkyy nuoren käyttäytymisessä laulutunneilla laulopedagogin näkökulmasta?
- Miten laulunopettajan tulisi toimia haastavan murrosikäisen kanssa?
- Miten laulunopettaja voi motivoida murrosikäistä oppilasta ja rakentaa tunnin sisällön oppilaalle sopivaksi?
- Miten laulunopettaja voi käytöksellään edesauttaa toimivan opettaja-oppilassuhteen syntymistä?

3 Murrosikä

3.1 Murrosiän määrittely

Murrosikä on noin 2-5 vuotta kestävä vaihe, jossa lapsi kasvaa fyysisesti aikuiseksi. Poikien ja tyttöjen kehitys on erilaista murrosiän aikana. Murrosikäinen ei ole lapsi eikä aikuinen. Murrosiässä nuoren identiteetti kehittyy, kun nuori irrottautuu lapsuudesta. (Aalberg & Siimes 2007, 15.)

Nuoruusiän alkamisajankohta määritellään eri lähteissä eri tavoin. Dunderfelt (2011, 85) kirjoittaa, että nuoruusikä on jaettavissa kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa, jota nimitetään nuoruusiän varhaisvaiheeksi, alkaa biologinen murrosikä sekä protestointi vanhempia ja auktoriteetteja vastaan. Auktoriteetiksi voidaan määritellä myös laulunopettajat. Tämä ajanjakso on 12–15-vuotiaana. Toinen vaihe eletään 15–18-

vuotiaana, jolloin minäkuva selkenee, samaistutaan toisiin ihmisiin, kokeillaan omia rajoja ja koetaan identiteettikriisi. Nuoruusiän loppuvaihe sijoittuu 18–20-vuoden ikään, jolloin koetaan ideologinen kriisi ja etsitään omaa asemaa suhteessa muuhun maailmaan. Nuoruusiän loppuvaihe on myös seestymisen aikaa varhais- ja keskimurrosiän myllerrysten jälkeen. (Dunderfelt 2011, 85.)

Myös Lyytinen, Korhokangas ja Lyytinen (2006, 257) määrittelevät nuoruuden kolmeen osa-alueeseen: varhaisnuoruus, keskinuoruus ja myöhäisnuoruus. Heidän määritelmänsä ikähaarukasta eroaa Dunderfeltin ikämääritelmästä hieman. Varhaisnuoruus on noin 3 vuoden mittainen jakso, joka ajoittuu 11–14 vuoden ikään. Keskinuoruus ajoittuu puolestaan 15–18 vuoden ikään. Myöhäisnuoruus, josta käytetään myös nimeä varhaisaikuisuus, on pitkä ajanjakso, joka kestää 19-vuotiaasta aina 25-vuotiaaksi. (Lyytinen, Korhokangas & Lyytinen 2006, 257.) Sinkkonen sijoittaa tyttöjen ja poikien puberteetin alkamaan keskimäärin noin 11-vuotiaana (Sinkkonen 2012, 25–26).

Aalberg ja Siimes (2007, 68) jakavat nuoruusiän muiden tapaan kolmiportaisesti: varhaisnuori on 12–14-vuotias, varsinainen nuori on 15–17-vuotias ja jälkinuori on 18–22-vuotias.

Suurimmat murrosiän mielenkuohunnat tapahtuvat ennen 15–17 ikävuotta (Aalberg & Siimes 2007, 69). Koska haluamme tarkastella työssämme murrosiän tuomia haasteita, rajaamme työmme tarkastelemaan alle 17-vuotiaita laulunharrastajia. Tutkimuksemme tarkastelun kohteeksi valikoituvat siis 11–17-vuotiaat nuoret.

3.2 Kehityopsykologian näkökulma laulunopettamiseen

Kun puhutaan murrosikäisen opettamisen haasteista, keskitytään helposti vain fyysisen kehityksen vaiheisiin, esimerkiksi äänenmurrokseen. Nuori käy kuitenkin läpi psyykkisesti suuren mullistuksen. Nuoruuden kehitysvaiheeseen kuuluvat uhma, vaihtelevat tunteet, aggressio ja matka itsenäistymiseen, sillä nuoren sisäinen maailma muuttuu täysin sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti (Dunderfelt 2011, 88). Laulunopettajan tulisi olla tietoinen näistä mielen muutoksista, jotta hän osaa suhtautua nuoreen lauluoppilaaseen ja mahdollisiin eteen tuleviin haasteisiin laulutunneilla.

Nuoren psyykinen ja fyysinen kehitys eivät välttämättä etene samaa tahtia. Psyykinen kehitys on yleensä hitaampaa, ja murrosikään kuuluukin niin sanottu psyykkisen taantumien kausi. Tämä kausi sijoittuu murrosiän alkuun. Taantumien aikana nuori ikään kuin etsii itseään lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Käytännössä tämä voi näkyä vuorovaikutustaitojen heikentymisenä ja välinpitämättömyytenä. (Lehtinen & Lehtinen 2007, 23.) Taantuma ei vaikuta nuoren kognitiivisiin taitoihin, vaan pääasiassa psykososiaaliseen kehitykseen. Taantuma eli regressio voi kuitenkin vaikuttaa negatiivisesti murrosikäisen keskittymiskykyyn ja oppimismotivaatioon. (Aalberg & Siimes 2007, 77.) Laulunopettajan on tärkeää ottaa opetuksessa huomioon taantumavaihe ja ymmärtää, että nuoren haastava käytös luultavasti johtuu tästä kriisistä. Taantumien aikana saatu opetus ei siis ole turhaa ja nuori pystyy oppimaan uusia asioita.

Nuoren kehityksen lomassa tapahtuu psyykkisten toimintojen taantumista, kun lapsuuden kokemukset onnistumisineen ja epäonnistumisineen tulevat uudestaan työstettäväksi (Aalberg & Siimes 2007, 67). Nuori muodostaa kuvaa itsestään, kun hän on haasteiden edessä tai kun hän päätyy tiettyihin ratkaisuihin. Esimerkiksi epäonnistuminen vaikuttaa suoraan siihen, mitä nuori itsestään ajattelee. (Lyytinen, Korkiakangas & Lyytinen 2006, 263-264.) Tästä syystä laulutunnilla voikin tulla ongelmia, kun nuori ei esimerkiksi onnistukaan heti annetussa harjoituksessa.

Taantuma syntyy, kun nuorella ei ole keinoja, joilla hallita fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia. Nuori ei siis tiedä, miten reagoida haasteiden edessä, vaan hän reagoi primitiivisesti ja lapsenomaisesti. Nämä primitiiviset käyttäytymismallit ovat usein ristiriidassa nuoren tietoisien minän kanssa, mikä voi hämmäntää ja pelottaa nuorta. Taantumien avulla nuori selviää haastavista tunnemyrskyistä sulkemalla vaikeat asiat itsensä ulkopuolelle. (Aalberg & Siimes 2007, 75.)

Nuori saattaa rakentaa panssareita, jotta hän voi pelastaa muulta maailmalta oman itsensä (Dunderfelt 2011, 90). Laulutunnilla syntyy helposti ongelmatilanne, kun nuori ei psyykkisten suojautumiskeinojensa takia pysty toimimaan yhteistyössä opettajan kanssa.

Nuorilla on suuria paineita, ja heidän aivonsa eivät ole kehittyneet vielä käsittelemään painetta. Tämän takia nuoruusiässä koetut negatiiviset palautteet ja

häpeälliseltä tuntuvat asiat voivat joskus pysyvästi muuttaa mielikuvia omasta itsestä. Onneksi myös hyvät kokemukset, kuten opettajalta saatu kannustus vaikuttaa nuoreen suuresti. (Sinkkonen 2012, 59.) Kannustus ja myönteinen ilmapiiri kehittää oppilasta nopeammin kuin kielteinen suhtautuminen oppilaaseen. Harkitsematon kommentti opettajalta voi heikentää oppilaan itseluottamusta, ja asenne musiikin harrastamiseen voi samalla huonontua. Kun opettajan kuitenkin pitää antaa myös kritiikkiä oppilaalle, on tärkeää kohdistaa palaute tehtävään, ei oppilaan persoonaan. (Tulamo 1993, 106.)

Nuoruuden kehitystehtävänä on muun muassa saavuttaa itsenäisyys suhteessa vanhempiin ja muihin auktoriteetteihin sekä oppia käyttäytymään vastuuntuntoisesti sosiaalisissa tilanteissa.

4 Opettaja-oppilas-suhde

Jotkut vertaavat opettaja-oppilas-suhdetta vanhemman ja lapsen suhteeseen. Robert Edwin (1997, 135–137) kirjoittaa vocal parenting -laulunopetustyylistä, jota käytetään nuorten äänenkäytön opettamiseen. Opetustyyliä pyritään kohtaamaan nuori laulajana, esiintyjänä ja ihmisenä ja huomioimaan nuoren fyysinen, henkinen ja tunteellinen hyvinvointi. Vocal parenting -opetustyyliä opettaja asetetaan ikään kuin vanhemman rooliin eli tavoitteena on se, että opettaja nähdään luotettavana, turvalisena ja rakkaana kasvattajana.

Toisaalta murrosikäinen, joka on itsenäistymässä vanhemmistaan, haluaa kokea musiikin omaksi asiakseen. Se siis positiivisessa mielessä erottaa hänet vanhemmistaan ja edustaa vain häntä itseään, ei sitä maailmaa, jota vanhemmat edustavat. (Kurkela 1994, 347.)

Myös Kurkela (1994, 318–319) vertaa opettajaa vanhempaan. Hän nimittää transfe-renssi-ilmiöksi oppilaan taipumusta siirtää aiemman suhtautumistavan lapsi-vanhempi-suhteesta suoraan tiedostamatta oppilas-opettajasuhteeseen. Jos lapsen suhteessa vanhempaan on ongelmia, voi suhde opettajaankin olla haastava, mikä ohjaa nuorta käyttäytymään tietyllä tavalla. Opettaja vastaa oppilaan käytökseen omalle luonteelleen tyypillisellä tavalla, useimmiten automaattisesti ja tiedostamatta. Tätä

kutsutaan vastatransferenssiksi. Sekä opettaja että oppilas tulkitsevat toistensa tekemistä ja tekemättä jättämistä, jolloin transferenssi ja vastatransferenssi voivat synnyttää huonon kierteen, jolloin sekä oppilas että opettaja näkevät toisensa huonossa valossa. Toisaalta, jos oppilaalla on positiivisia аспектеja suhteessa omiin vanhempiinsa, oppilaan suhde opettajaan voi olla helppo.

Jos oppilas on haluton yhteistyöhön ja kapinoi opettajan ohjeita vastaan, saattaa opettajan vastatransferenssi nousta pintaan turhautumisena ja jopa vihana (Kurkela 1994, 321). Oppilaan kehittymättömyys laulutunneilla saattaa aiheuttaa opettajassa jopa trauman (Kurkela 1994, 363). Opettajan olisi kuitenkin hyvä keskittyä kysymään, miksi nuori käyttäytyy tietyllä tavalla ja olisiko mahdollista löytää laulutunneille positiivinen ilmapiiri. (Kurkela 1994, 321–322.)

Tuoreen tutkimuksen mukaan opettajan ja oppilaan vuorovaikutussuhde vaikuttaa oppimiseen yllättävän paljon. Esimerkiksi oppimateriaaleilla tai ryhmäkoolla ei ole niin suurta vaikutusta kuin opettaja-oppilassuhteella. On havaittu, että nuorten oppimismotivaatio kasvaa lämmihenkeisen opettajan ohjauksessa. (Pallonen 2015.)

Murrosiän aiheuttaman ahdistuksen, ja tätä myöten haastavan käytöksen takia opettajan voi olla vaikeaa ymmärtää nuorta ja suhtautua häneen. Nuorta opetettaessa opettajan rooli voi olla hyvinkin vaativa. Oppilaan ja opettajan välille voi kuitenkin syntyä luottamus silloin, kun opettaja pyrkii asettumaan oppilaan näkökulmaan ja ymmärtämään nuoren vihamielisyys hyökkäyksen sijaan puolustuksena. (Kurkela 1994, 358.) Mielestämme tämä on tärkeää huomioida laulunopetuksessa, koska opettaja voi tulkita murrosikäisen taantumaoireilun helposti väärin.

Vanhemmat, jotka kohtelevat nuorta lämpimästi ja kannustavasti, mutta ovat sääntöjen kanssa tiukkoja, ovat nuorelle sopivia auktoriteetteja. Tällaisten vanhempien lapset selviävät murrosiästä usein ilman pysyviä ongelmia. (Steinberg & Morris 2001, 88.) Vastaavasti erittäin tiukkojen-, tai liian sallivien vanhempien nuoret saattavat joutua kamppailemaan ongelmakäytöksen kanssa (Smith, Nolen-Hoeksema, Fredrickson & Loftus 2003, 99). Uskomme, että tätä voi soveltaa myös laulunopettajan toimintaan laulutunneilla. Lämmin, mutta tarpeeksi tiukka auktoriteetti on paras tapa ohjata murrosikäistä oppilasta.

Oppilaan ja opettajan välillä on vallittava työnjako, jossa opettaja antaa neuvoja ja myös haastaa oppilastaan, jolloin oppilas kokee tämän tarpeelliseksi ja opiskelee koska hän itse haluaa (Kurkela 1994, 343). Opettaja-oppilas-suhde on positiivinen, jos opiskelija pystyy hyväksymään oman osaamattomuutensa ja tähän liittyvän halun oppia uutta. Tähän perustuu vahva oppimisen motivaatio, jonka taustalla on oppilaan kyky kohdata, tunnistaa ja tunnustaa oma osaamattomuutensa ja kykenemättömyytensä sekä halu kehittyä. (Kurkela 1994, 337.) Jotta opettaja-oppilas-suhdetta voidaan nimittää hyväksi, on oppilaalla oltava luontainen kunnioitus ja luottamus opettajaansa kohtaan (Kurkela 1994, 327). Luottamus saattaa syntyä esimerkiksi perusturvallisuuden tunteesta tunneilla tai opettajan pitkäjänteisyydestä ja tulevaisuuden uskosta (Kurkela 1994, 337).

Voi kuitenkin olla, että kypsä ja toimiva opettaja-oppilas-suhde voi olla mahdollinen vasta murrosiän tunnemyrskyjen jälkeen. Esimerkiksi opetuslapsen ja mestarin suhde ei ole kypsä, vaikka se voikin olla toimiva ja tyydyttävä opettaja-oppilas-suhde laulutunneilla. Myös se, että opettaja suhtautuu kypsästi murrosikäisen oppilaan haastavaan käytökseen voi olla toimiva suhde, mutta sekään ei ole kypsä. Kypsän ja hyvän suhteen perusta on keskinäinen luottamus ja kunnioitus. Tällainen suhde vaatii molemmilta osapuolilta tarpeeksi haasteita, mutta toisinaan se myös palkitsee. Sekä opettaja että oppilas tarvitsevat tunneilla haasteen, jonka yhteisenä päämääränä voi olla se, että oppilas kehittyy. (Kurkela 1994, 343.)

4.1 Palautteen antaminen ja opetuksen päämäärä

Nuoren kuva itsestä vaihtelee suuresti. Hän hahmottaa itsensä ympärillä olevien tärkeiden ihmisten, kuten ystävien avulla. Muiden mielipiteet vaikuttavat siis suuresti siihen, miten nuori näkee itsensä ja nuori janoaakin jatkuvaa mielipidettä siitä, millainen hän on. (Aalberg & Siimes 2007, 86.) Mielestämme opettajan antamalla palautteella on suuri merkitys, sillä nuoren minäkuva on yhtä kuin se, mitä muut hänestä sanovat. Kielteinen kehä ja negatiivinen minäkuva syntyvät, jos nuori kohtaa liian usein epäonnistumisia opiskelussa. Tällöin hän ei usko omiin kykyihinsä eikä mahdollisuuksiinsa saavuttaa tavoitteitaan. (Lyytinen, Korhokangas & Lyytinen 2006, 270.)

Nuori saattaa vaihtoehtoisesti käsitellä kielteistä palautetta ja epäonnistumista ajatellen aina, ettei vika ole hänessä, vaan esimerkiksi tilanteeseen liittyvissä tekijöissä. Tällainen suojautuminen negatiiviselta palautteelta saattaa helpottaa nuorta tulevaisuudessa kohtaamaan ongelmia, sillä hän uskoo selviytyvänsä samantapaisista haasteista myös tulevaisuudessa. (Lyytinen, Korhokangas & Lyytinen 2006, 269.)

Jos nuori käyttäytyy tällaisten ajatusmallien mukaan, voi laulutunneilla esimerkiksi palautteen antamisesta tulla ongelma. Nuori esimerkiksi selittää liian pinnallista henkitystä väsymyksellä tai allergialla, kun todellisuudessa kyse on harjoittelun puutteesta.

Nuoren hyvinvointi perustuu siihen, millaisia tavoitteita hän on saavuttanut elämässään ja ovatko saavutukset vastanneet sitä, mitä hän ajatteli. Myönteiseksi kehäksi kutsutaan kehitystä, jossa nuoressa vahvistuu kyvykkyyden tunne, kun hän saavuttaa jotain, mitä hän on tavoitellut. Nuori pystyy kohtaamaan myös epäonnistumiset, sillä silloin hän on kykenevä muuttamaan tavoitteitaan, jolloin uusi tavoite voi olla saavutettavissa ja tällöin itsetunto pysyy hyvänä. (Lyytinen, Korhokangas & Lyytinen 2006, 269.)

Nuori saattaa esimerkiksi harjoitella liian vaikeaa kappaletta laulutunnilla, jolloin epäonnistuminen vaikuttaa negatiivisesti minäkuvaan. Toisaalta hän voisi ottaa helpomman kappaleen työnalle, jolloin hän saisi onnistumisen kokemuksia ja myönteinen kehä toteutuisi. Nuori ei kuitenkaan epäonnistuessaan välttämättä osaa valita uutta päämäärää, joka olisi helpommin saavutettavissa kuin alkuperäinen, jolloin laulunopettajan tulisi ohjata nuorta kohti onnistumisen kokemuksia. Opettajalta vaaditaan sitä, että hän ymmärtää oppilaan tarpeet, on kiinnostunut oppilaastaan, ratkaisee ristiriidat rakentavasti ja auttaa konkreettisesti (Lyytinen, Korhokangas & Lyytinen, 2006 276).

Mielestämme konkreettinen auttaminen on esimerkiksi sitä, että opettaja perustelee opettamansa asian, jotta oppilaalle ei jää epäselvyyksiä, mitä harjoitellaan ja miksi. Konkreettista opettamista on esimerkiksi fysiologisten faktojen selittäminen oppilaalle, esimerkiksi resonanssipaikkojen läpikäyminen yhdessä tunnilla. Tekniikan opettaminen konkreettisesti voi olla selkeämpää kuin esimerkiksi mielikuvien käyttäminen opetuksessa.

Ongelmaksi voi muodostua se, jos oppilaan päämäärä eroaa opettajan hahmottamasta päämäärästä. Oppilas saattaa esimerkiksi hakeutua tunnille vain, koska haluaa oppia laulamaan jonkin tietyn kappaleen. Opettaja voi nähdä kappaleen liian haastavana oppilaan kyvyille ja rakentaa tunnit yksinkertaisemmista lähtötason harjoituksista ja helpommista kappaleista. Oppilas saattaisi kuitenkin olla motivoituneempi, vaikka kävisikin tunnilla läpi itselleen liian vaikeaa kappaletta. Musiikkioppilaitoksessa työskentelevän opettajan on kuitenkin edettävä opetussuunnitelman mukaan ja huolehdittava, että oppilas etenee taidoissaan ja oppii jatkuvasti lisää voidakseen tehdä esimerkiksi tutkintoja. Opettajan on tällaisessa tilanteessa päätettävä, seuraako hän opetussuunnitelmaa ja musiikkioppilaitoksen asettamia etenemisen paineita vai huomioiko hän oppilaan toiveet suunnitellessaan tunnin sisältöä. (Kurkela 1994, 359–361.)

5 Tutkimusmenetelmät

5.1 Haastattelun taustoista

Pop/jazz-laulun suosion myötä nuoret laulunharrastajat hakeutuvat yhä useammin laulutunneille. Klassisen lauluperinteen mukaan laulutunneilla käyminen on aloitettu vasta 16 ikävuoden jälkeen (Puurtinen N.D.). Tästä syystä vakiintuneita ohjeita murrosikäisen opettamiseen ei ole syntynyt. Aiheesta ei ole olemassa kirjallista aineistoa, minkä vuoksi katsoimme parhaaksi tiedonhankintatavaksi haastatella kokeneita laulunopettajia. Valitsimme tutkimustavaksemme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, sillä koimme, että teemahaastattelun avulla saisimme yksityiskohtaisempaa tietoa ammattilaisilta.

Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluvan haastattelun on tarkoitus antaa joustavuutta aineiston keräämiseen. Lisäksi haastattelussa on mahdollista esittää haastateltaville lisäkysymyksiä, joilla saamme tarvittaessa syvennettyä tietoa ja tarkennettua mahdollisesti epäselviä kysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.) Haastattelemamme laulupedagogit ovat aktiivinen osapuoli tutkimuksessa, minkä vuoksi emme toteuttaneet esimerkiksi kyselytutkimusta. Kyselytutkimuksen luotettavuus-

desta ei voisi olla varma, sillä vastaajat saattaisivat vastata epärehellisesti ja huolimattomasti. Myös vastausvaihtoehdot ja kysymykset voisivat olla harhaanjohtavia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009,195.)

Laadullinen tutkimus olisi myös sen tähden paras tutkimusmenetelmä työhömme, että uskomme haastatteluissa paljastuvan monitahoisia ja yksityiskohtaisia seikkoja, joita emme itse osaisi ennakoida esittämällä tiettyjä kysymyksiä. Halusimme valita haastateltavat itse, jotta voimme olla varmoja sekä heidän ammattitaidostaan että kokemuksestaan nuoren opettamisesta. Tämän vuoksi suljimme pois kyselytutkimuksen ja satunnaisotannon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Uskomme, että emme saisi tarpeeksi kattavaa aineistoa pelkällä kyselytutkimuksella.

Haastattelemme kevään 2017 aikana viittä laulunopettajaa, joilla on paljon kokemusta 11–17-vuotiaiden nuorten laulunopetuksesta. Selvitämme ensisijaisesti laulunopettajien haastavia kokemuksia oppitunneista. Haluamme saada näkemyksiä siitä, miten toimia murrosikäisen oppilaan kanssa, joka kamppailee iän tuomien henkisten muutosten parissa. Olemme suunnitelleet haastattelua varten etukäteen teemat, joita haluamme käsitellä. Emme seuraa tiettyä kaavaa haastattelussa, mutta olemme tehneet tarkentavia kysymyksiä jokaisesta teemasta. Äänitämme ja litteroimme kunakin haastattelun ja kokoamme vastaukset teemoittain.

Analysoimme saamaamme tietoa kaiken aikaa työtä tehdessä haastattelun alusta asti. Litteroinnin jälkeen aloitamme aineiston kirjallisen analysoinnin saamiemme tietojen tarkistamisella, johon kuuluu muun muassa puuttuvien tietojen paikkaaminen. Tämän jälkeen järjestämme tarkastetut vastaukset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 221–223.)

5.2 Luotettavuus ja eettisyys

Katsomme, että tutkimustulokset ovat luotettavia, koska valitsimme haastateltaviksi kokeneita asiantuntijoita. Tiedostamme, että haastattelun luotettavuuteen voi vaikuttaa haastateltavien halu miellyttää ja antaa ”oikeanlaisia” vastauksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206). Uskomme kuitenkin, että aiheemme ei ole niin henkilökohtainen, että kysymykset olisivat uhkaavia haastateltaville. Emme myöskään usko haastateltavien kokevan tarvetta miellyttää vastauksillaan. Luotettavuutta lisää

myös se, että haastateltavat saavat pysyä halutessaan anonyymeinä (Vilka 2005, 33).

Työssämme toimimme hyvän tieteellisen käytännön eli eettisyyden mukaan. Työkentelemme rehellisesti, huolellisesti ja olemme tarkkoja tutkimustyössä ja tutkimustuloksia esittäessä. Olemme huolellisia viitatessamme muiden teksteihin ja lausuntoihin, emmekä referoi aiempia tutkimuksia. (Vilka 2005, 30–31.) Toimimme hyvän eettisen periaatteen mukaan myös haastatteluissa. Emme mainitse murrosikäisten oppilaiden nimiä, eikä oppilas saa olla tunnistettavissa. Olemme hienotunteisia suorissa lainauksissa, sillä tutkimuksen tarkoitus ei ole sensaatiohakuisuus. (Vilka 2005, 33–34.) Lisäksi säilytämme aineiston paikassa, missä se ei joudu väärin käsiin.

6 Haastattelut

Valitsimme haastateltavaksi viisi laulunopettajaa, joilla on paljon kokemusta murrosikäisten opettamisesta. Neljä haastateltavaa on valmistunut laulopedagogiksi ja yksi on laulopedagogin töitä tekevä muusikko ja ICF Life Coach -mentaalivalmentaja. Löysimme haastateltavat Facebookista laulopedagogeille tarkoitettusta Voice Teachers United -ryhmästä. Teimme haastattelut yhtä lukuun ottamatta Skypea tai FaceTimen välityksellä ja äänitimme ne iPhonea Sanelin-sovelluksella sekä ZOOM-äänityslaitteella.

6.1 Haastateltavat

Petra Oksa on valmistunut Helsingistä musiikkipedagogiksi vuonna 2007 ja valtuutetuksi Complete Vocal Technique -opettajaksi vuonna 2012. Hän on opettanut laulua 17 vuotta niin yksityisesti, kuin Savonlinnan kristillisen opiston musiikkilinjalla, Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla eri työväenopistoissa, kansalaisopistoissa ja musiikkiopistoissa, sekä tehden tuurauksia Helsingin Pop & Jazz Konservatorioon ja Metropolia ammattikorkeakouluun. Tällä hetkellä hän opettaa päätoimisesti Pohjois-Helsingin musiikkiopistossa sekä oman firmansa kautta. Hänellä on ollut murrosikäisiä oppilaita työuransa aikana jatkuvasti.

Tuija Kiviranta on tehnyt musiikkikasvatuksen opinnot yliopistossa, laulopedagogitutkinnon ja jatkotutkinnon konservatoriossa, Metropolia

ammattikorkeakoulussa pop/jazz-erikoistumisopinnot ja tällä hetkellä hän täydentää pop/jazz-pedagogiopintoja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Lisäksi hän on suorittanut erilaisia kursseja erityisoppijoista ja käynyt Sibelius-Akatemian täydennyskoulutuksen. Kiviranta on työskennellyt päätoimisesti laulunopettajana yli 16 vuotta, sekä sitä ennen sivutoimisena 8 vuotta. Murrosikäisiä hän on opettanut 23 vuoden ajan. Hän on opettanut eri musiikkiopistoissa, kansalaisopistoissa, yksityisissä musiikkikouluissa sekä yksityisesti. Tällä hetkellä Kiviranta toimii Jyväskylän Ammattiopistossa päätoimisena laulunopettajana.

Leena Arffman on valmistunut Tampereen konservatoriosta laulunopettajaksi vuonna 1996 ja tehnyt myöhemmin samaiseen oppilaitokseen laulunopettajan jatkotutkinnon vuonna 2000. Vuonna 2011 hän on tehnyt Metropolia ammattikorkeakoulussa pop/jazz-erikoistumisopinnot. Arffmanilla on 20 vuoden työkokemus, jonka aikana hän on opettanut muun muassa musiikkiopistoissa, kansalaisopistoissa, Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa, Tampereen konservatoriossa ja –teatterissa sekä Kotkan kaupungin teatterissa. Murrosikäisiä oppilaita hän on opettanut työuransa alusta saakka. Tällä hetkellä Arffman opettaa Kotkan seudun musiikkiopistossa.

Christa Renwall on ICF Life Coach sertifikaation suorittanut elämäntapavalmentaja ja Pop & Jazz Konservatoriosta valmistunut muusikko, joka on toiminut laulunopettajana 18 vuoden ajan. Tällä hetkellä hän opettaa oman firmansa kautta yksityisesti ja hänellä on murrosikäisten opettamisesta kokemusta koko työuransa ajalta. Aiempaa työkokemusta Renwallilla on Pop & Jazz Konservatoriossa sekä Rytmimusiikkiopisto Tauko:ssa.

Viimeinen haastateltava haluaa pysyä anonyyminä. Hän on valmistunut Sibelius Akatemian musiikkikasvatuksen osastolta, minkä jälkeen hän teki syventymiskohdeopinnot bändi- ja laulupedagogiikasta. Haastateltava on tehnyt myös syventävät solistiset opinnot Metropolia ammattikorkeakoulussa.

Laulunopettamisen hän on aloittanut yksityisenä opettajana noin 14 vuotta sitten ja vuodesta 2007 lähtien hän on opettanut laulua yksityisissä musiikkioppilaitoksissa, seurakunnalla ja kuoroissa. Haastateltava on opettanut noin 10 vuotta pääasiallisesti murrosikäisiä ja tällä hetkellä haastateltava toimii musiikinopettajana murrosikäisten parissa.

6.2 Aineiston analyysi

Analysoimme tutkimukset laadullista sisällönanalyysiä käyttäen. Työssämme sisältö-analyysin teoreettinen pohja syntyy kuultujen sisältöjen analyysistä, sillä aineistomme ovat haastattelut (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Analyysin vaiheet pitävät sisällään aineiston kuvailun, luokittelun, yhdistelyn ja tulkinnan. Analyysin perustana on aineiston kuvaileminen, johon kuuluu haastateltavien esittelemine. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 145.) Esittelyssä tärkeimpänä asiana nousee haastateltavien työtausta ja kokemus murrosikäisten opettamisesta.

Aineiston luokittelussa rajaamme kysymykset eri aihealueisiin, minkä jälkeen aineiston purkaminen ja tulkinta selkeytyy. Kysymysten rajaamisen jälkeen jaottelemme aineiston vastausten pohjalta, koska haastateltavat eivät välttämättä pitäydy alkupe- räisessä kysymyksessä vastatessaan. Tämän jälkeen meidän on helppo yhdistää ja vertailla saamaamme aineistoa, sillä tärkeänä analyysin välivaiheena on aineiston yh- distely. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 147, 149.)

Tulkitsimme aineistoa omasta laulupedagogin näkökulmastamme ja pyrimme löytä- mään vastausten keskeisen merkityksen, jota haastateltavat ovat tarkoittaneet. On olemassa menettelytapoja tulkinnan varmentamiseksi. Yksi tapa on käyttää useita tulkitsijoita, mikä toteutuu analyysissämme jatkuvasti, sillä tekijöitä on kaksi. (Hirs- järvi & Hurme 2000, 151.) Jos jokin vastaus on tulkinnanvarainen, pyydämme haasta- teltavalta tarkennusta vastaukseen. Kun käytämme suoria sitaatteja, varmistamme haastateltavilta, olemmeko tulkinneet vastauksen oikein.

7 Haastattelun tulokset

7.1 Haastattelun pääkysymykset (Liite 1)

1. Miten murrosikä näkyy nuoren käyttäytymisessä laulutunneilla?
2. Minkälaisen käytöksen koet haastavimmaksi? Ja miten toimit?
3. Oletko saanut koulutuksesta apua nuorten opettamiseen?
4. Miten laulunopettajan tulisi toimia haastavan murrosikäisen kanssa?

5. Miten laulunopettaja voi motivoida murrosikäistä oppilasta?
6. Miten laulunopettaja voi käytöksellään edesauttaa toimivan opettaja-oppilas-suhteen syntymistä?
7. Minkälaista tunnin sisältöä ja ohjelmistoa suosittelet nuorelle?
8. Miten annat kritiikin nuorelle?
9. Mitä käytännön vinkkejä voisit antaa murrosikäisen ohjaamiseen?

Lisäksi esitimme haastateltaville tarkentavia kysymyksiä jokaisesta pääkohdasta.

7.2 Tietotaidon hankkiminen murrosikäisten opettamisesta

Kaikki opettajat kertovat työn ja vertaistuen opettaneen eniten siitä, miten toimia murrosikäisten kanssa. Ainoastaan Oksa on saanut apua laulunopettajakoulutuksessaan murrosikäisten opettamiseen. Hänen ammattikorkeakouluopintojensa aikana käytiin ohimennen läpi sitä, miten murrosikäisten kanssa toimitaan. Oksa kuitenkin kertoo, että silloin hän ei saanut käytännön apua aiheeseen. Myöhemmin hän kävi CVT -koulutuksensa myötä läpi eri ikäryhmien opettamisen eroja.

Koska Renwall koki, että aiempi koulutus ei antanut hänelle tarvittavia työkaluja murrosikäisten opettamiseen, hän opiskeli elämäntaidon valmentajaksi. Koulutus piti sisällään muun muassa kognitiivista käyttäytymistiedettä ja positiivista psykologiaa.

”Urheilussa on käytetty mentaalivalmennusta jo pitkään, mutta taideloilla ei. Ymmärsin, että pelkkä laulun fyysisen puolen huomioiminen ei riitä, vaan tarvitaan muutakin.” (Renwall)

Aineenopettajan koulutuksesta on ollut apua Anonyymille murrosikäisten ohjaamiseen. Erityisesti harjoittelu yläkoulussa antoi eväitä nuorten ohjaamiseen. Sen lisäksi Anonyymi kertoo olleensa mukana harrastustoiminnassa, jossa hän on nähnyt, miten murrosikäiset toimivat ja miten heidän kanssaan ollaan. Hän mainitsee, että laulunopettajakoulutuksesta ei ole ollut apua murrosikäisten opettamisessa.

Arffman ja Kiviranta painottavat vastauksissaan muiden tavoin vertaistuen ja kokemuksen tärkeyttä. Kivirannan mukaan se, että oppilaista ei saa puhua nimillä edes kollegojen kesken, vaikuttaa vertaistuen saamiseen. Ilman vertaistukea työskentely

saattaa olla yksinäistä ja kuormittavaa. Jos opettaja kokee murehtivansa työasioita vapaa-ajalla, on syytä hakeutua työterveyden piiriin.

7.3 Murrosikäisen nuoren käyttäytyminen laulutunneilla

Haastateltavilla on eriäviä vastauksia siitä, miten murrosikä näkyy laulutunneilla. Kaksi vastaajista kertoo oppilaiden olevan emotionaalisia, mikä voi näkyä esimerkiksi hysterisenä nauruna tai itkuisena käytöksenä tunneilla.

”Ehkä se vaikuttaa eniten juuri sillä tavalla, että nuoret saattavat olla vähän emotionaalisempia ja reagoida voimakkaammalla tai yllättävämällä tavalla kuin aikuiset. Jos on herkkä hetki, nuori saattaa pillahtaa itkuun, tai jos on huono päivä ja nuori on huonolla tuulella, mistään ei tule mitään. Tällaista sattuu nuorilla herkemmin, vaikka eivät aikuisetkaan ole aina parhaimmalla tuulella”. (Renwall)

Kaikki haastateltavat ovat kuitenkin huomanneet, että murrosikä ei näy kaikilla samalla tavalla. Joillakin oppilailla murrosikä ei näy juurikaan ulospäin muuten kuin pienenä ujoutena. Tällöin opettajat epäilevät, että murrosikä näkyy jossain muualla kuin laulutunnilla. Kuitenkin opettajat lisäävät, että tunneilla on nähtävissä se, että murrosikäinen oppilas käy läpi ongelmallista aikaa.

Oksa sanoo nuorten olevan aina omalla tavallaan haastavia oppilaita, sillä he eivät käyttäydy totuttujen normien mukaan. Muut opettajat yhtyvät ajatukseen ja toteavat, että käytännössä tämä näkyy ”ihan sama”-asenteena, jolloin oppilas ei osaa tai halua sanoa mielipidettään mistään asiasta. Toisaalta ongelmallinen käytös voi näkyä silmien pyörittelemisellä tai suorasukaisena palautteena, esimerkiksi lauluohjelmiston haukkumisena. Haastavaa käytöstä voi olla myös esimerkiksi se, jos nuorella on todella suuret odotukset itsestään, mutta ei realistista kuvaa siitä, mitä laulun opiskelminen ja kehittyminen vaativat. Haastateltavat myös kertovat, että nuoret oppilaat avautuvat elämänsä ongelmista laulutunneilla, mikä voi olla raskasta laulunopettajalle ja haastavaa tunnin eteenpäin viemisen kannalta.

Jos opettajalla menee hermot murrosikäisen käyttäytymiseen laulutunnilla, Kiviranta suosittelee poistumaan tilanteesta hetkeksi. Vinkkinä hän sanoo, että opettaja voi poistua esimerkiksi ”tulostamaan” ja palata takaisin rauhoituttuaan.

Yksi vastaajista kertoo, että hänellä ei ole ollut oppilaana murrosikäisiä, joilla olisi ollut huono asenne. Hänelle murrosiän ongelmat ovat näyttäytyneet useasti nuorten masentuneisuutena, joka johtaa siihen, että nuori on itkuinen eikä ole valmis ottamaan vastaan haasteita, esimerkiksi teknisiä harjoituksia laulutunnilla. Tämä johtaa siihen, että opettajan roolista tulee kuuntelija ja henkinen tukija, jolloin opetussuunnitelman tarkoista raameista on poikettava ja tunneilla on edettävä oppilaan voimavarojen mukaan. Opettaja kannustaa kärsivällisyyteen tällaisissa tilanteissa. Hänen kokemuksensa mukaan vaikeat vuodet kestävät vain rajatun ajan, minkä jälkeen oppilaalle voi taas asettaa tavoitteita oppimisen suhteen.

Sekä Oksa että Renwall sanovat, että tietynlainen sulkeutuneisuus, esimerkiksi kädet puuskassa seisominen on yleistä murrosikäisten keskuudessa. Anonyymi opettaja keskustelee usein oppilaidensa kanssa siitä, mitkä asiat motivoivat oppilasta käymään laulutunneilla.

”Jos oppilaan kehonkieli viestittää, että hän ei halua olla laulutunnilla, en oleta, että hänellä on jotain minua vastaan, vaan hän ei välttämättä huomaa, mitä tekee. En sen takia kiinnitä sulkeutuneeseen kehonkielen paljontaan huomiota.” (Anonyymi)

Renwall kertoo, että sulkeutuneisuus voi olla puolustusmekanismi. Hänen mukaansa sulkeutunut käytös voi juontaa juurensa jostain toisesta ongelmasta. Tästä syystä opettajan on tärkeää luoda turvallinen ilmapiiri laulutunneille ja antaa oppilaalle mahdollisuus avautua vaikeistakin asioista.

7.4 Laulunopettajan rooli murrosikäisen kanssa

Kolme opettajista kertoo ottavansa murrosikäisen kanssa humoristisen lähestymistavan. Oksan mukaan huumori vapauttaa tunnelmaa oppilaiden kanssa, joilla ei ole isoja asenneongelmia, vaan esimerkiksi huono päivä. Toisaalta hän sanoo, että vaikeaa murrosikää läpikäyvän nuoren kanssa voi olla hyvä edetä asiallisemmin ja virallisemmin. Myös Kiviranta käyttää huumoria apunaan murrosikäisten oppilaiden kanssa, eikä häntä haittaa tehdä itsestään naurunalaista oppilaan edessä, jos se rentouttaa tunnin ilmapiiriä.

Anonyyminä pysyvä opettaja sanoo, että nuori vaatii opettajan täyden huomion laulutunnilla. Murrosikäisen kanssa on oltava aito oma itsensä ja läsnä, koska nuori huomaa heti, jos opettajan keskittyminen herpaantuu, mikä voi aiheuttaa oppilaassa esimerkiksi hysteeristä käytöstä. Jos oppilas käyttäytyy haastavasti, opettaja voi esimerkiksi rohkaisemisen, huumorin, suoraan puhumisen ja kuulumisten kysymisen avulla rentouttaa ilmapiiriä. Hän myös vertaa opettaja-oppilassuhdetta ystävyys-suhteeseen. Haastavan oppilaan kanssa työskennellessä hän suosittelee miettimään, miten reagoida, jos läheinen ystävä käyttäytyisi samoin.

”Jos tuntuu siltä, että tunti menee liian vakavaksi oppilaalle, niin kyllä minä jonkun pieruvitsin heitän tai keksin hassun äänenavauksen.” (Anonyymi)

Arffman kokee olevansa enemmän auktoriteetti kuin ystävä oppilailleen. Lisäksi hän sanoo, ettei ole pelkästään laulunopettaja, vaan vertaa itseään hyvin suuressa määrin myös nuorisotyöntekijäksi. Hän sanoo, että opettaminen on kokonaisvaltaista ja että nuorelle on tärkeää kokea, että aikuinen on häntä varten läsnä. Lisäksi hän korostaa joustavuutta; opettajan on aina edettävä oppilaan ehdoilla ja oltava valmis muuttamaan tuntisuunnitelmaansa.

Mentaalivalmentajana toimiva Renwall sanoo, että hän rohkaisee nuorta puhumaan asioista, jotka painavat. Hän koki tarpeelliseksi kouluttautua elämäntaidonvalmentajaksi, jotta hän pystyisi tukemaan ja auttamaan oppilaitaan. Tärkeimmiksi opettajan tehtäviksi hän nimeää läsnäolon, kommunikaation eli kysymisen ja kuuntelemisen sekä molemminpuolisen kunnioituksen.

Kiviranta ja Oksa sanovat käyttäytyvänsä nuorten kanssa eri tavalla kuin aikuisten. Nuoren psyyke on herkempi kuin aikuisen, joten opettajan on mietittävä tarkemmin, mitä sanoo ja miten, kertoo Kiviranta. Oksa painottaa sitä, että hän ottaa opettajana enemmän vastuuta tunnin eteenpäin viemisestä. Hän antaa murrosikäiselle vaihtoehtoja siitä, mitä kappaletta lauletaan tai mitä harjoitusta tehdään, kun taas aikuisen oppilaan hän odottaa olevan enemmän vastuussa omasta oppimisestaan. Kuitenkin kaikki opettajat painottavat oppilaiden olevan yksilöitä, ja jotkut aikuiset saattavat käyttäytyä tunnilla epäkypsemmin kuin murrosikäiset.

7.5 Murrosikäisen motivoiminen

Vastauksista käy ilmi, että useimmat nuoret, jotka käyvät laulutunneilla, tekevät sen omasta tahdostaan. He, jotka ovat aloittaneet lauluharrastuksen esimerkiksi vanhempiensa paineesta tai eivät todellisuudessa ole motivoituneita harjoittelemaan ja käymään tunneilla, lopettavat harrastamisen usein lyhyeen. Kuitenkin kaikki murrosikäiset laulunharrastajat tarvitsevat motivoimista joskus. Useimmat vastaajista kertovat, että motivaatioon saadaan vastaus kysymällä ”miksi”? Tällaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi, miksi olet tullut tunneille, miksi haluat laulaa, miksi haluat laulajaksi tai miksi valitsit tämän kappaleen laulettavaksi. Näiden kysymysten kautta sekä opettaja että oppilas saavat selville oppilaan tavoitteet. Selkeiden tavoitteiden avulla oppilasta on helppo motivoida, ja hän pystyy motivoimaan itseään. Tätä kutsutaan sisäiseksi motivaatioksi.

Haastatteluissa korostuu nuoren kannustaminen ja kehuminen tärkeänä motivaation edistäjänä. Tavoitteena on, että oppilas huomaa kaiken sen hyvän, mitä jo osaa. Tärkeää on kehua silloin, kun siihen on aihetta, jotta oppilaan luottamus opettajaan säilyy.

Joitakin oppilaita motivoi se, että he saavat itse valita laulutunneilla työstettävät kappaleet. Erityisesti yksityisesti opettavat opettajat suosivat tällaista tapaa antaa oppilaan valita kappaleita. Toisaalta esimerkiksi musiikkiopistossa opettavia sitoo opetussuunnitelma, johon kuuluu tietyn tyylisten kappaleiden hallinta. Tällöin opettaja on tärkeämmässä roolissa kappaleita valitessa.

7.5.1 Miten motivoida oppilasta harjoittelemaan laulutekniikkaa

Kaikki opettajat sanovat opettavansa tekniikkaa murrosikäisille lauluoppilaille. Arffman kertoo kuitenkin, että hän ei opeta uusille oppilailleen tekniikkaa alussa noin kahteen kuukauteen. Hänestä on ensisijaisen tärkeää, että oppilas kokee laulutunnin turvalliseksi. Oleellisinta on, että oppilas saa laulaa. Muutkin opettajat korostavat sitä, että oppilaat ovat yksilöitä eikä kaikille voi opettaa samoja teknisiä asioita samaan tahtiin. Kaikki haastateltavat mainitsevat, että tekniikkaa harjoitellaan pieninä palasina kerrallaan. Monimutkaiset asiat saadaan yksinkertaistettua, kun ne pilko-

taan mahdollisimman pieniksi osa-alueiksi. Tämän avulla oppilaan on helpompi hallita ja hahmottaa harjoiteltavaa asiaa. Anonyymi sanoo avaavansa oppilailleen, mistä tekniikkaa koostuu ja mitä osa-alueita siihen kuuluu. Näin oppilas ymmärtää, missä järjestyksessä teknisiä asioita on hyvä harjoitella.

Oksan mukaan tekniikkaharjoitukset on syytä pitää ajallisesti lyhyenä ja tärkeää on se, että harjoitukset liittyvät laulettavaan musiikkiin. Oksa kertoo vaihtavansa harjoitusta nopeasti, jos näyttää siltä, että se ei toimi oppilaalle. Kiviranta korostaa myös musiikin tärkeyttä laulutunnilla. Molempien opettajien mielestä harjoiteltavalle tekniselle asialle tulee löytyä suora yhteys kappaleeseen, jota tunnilla lauletaan. Useimmat haastateltavat sanovat, että tekniikkaa ei välttämättä tarvitse harjoitella erillisenä osa-alueena vaan laulettavan kappaleen lomassa. Kiviranta huomauttaa myös, että tällaisen käytännönläheisen harjoittelun avulla oppilas ymmärtää itse tekniikan harjoittelun hyödyt ja tärkeyden.

”Tiettyjä kohtia käydään tarkasti ja toistuvasti läpi, jotta oppilas tajuaa tarvitsevansa tekniikkaa pystyäkseen laulamaan biisejä ilman, että ääni hirttä kiinni.” (Kiviranta)

Renwall korostaa murrosikäisten tekniikkaharjoituksissa hengityksen opettamista. Hän tekee tunneilla paljon hengitysharjoituksia, koska hänen mukaansa hengitysharjoitukset auttavat oppilasta keskittymään. Arffman sanoo, että motivaationa voi toimia myös laulamisen äänittäminen. Oppilas voi kotona kuunnella äänitteet ja huomata, jos tapahtuu edistystä.

Mitä tehdä, jos oppilaalla ei ole motivaatiota harjoitella uusia asioita, vaan hän haluaa esitellä taitoja, joita hän jo osaa? Kaksi opettajaa vastaa, etteivät he koe tarpeelliseksi haastaa oppilasta oppimaan uutta. Renwall sanoo, että tällaisissa tilanteissa hän ohjaa oppilasta kuuntelemaan musiikkia, jotta oppilas saisi sisäisen motivaation ja ymmärtäisi, minkälaisesta musiikista hän pitää. Anonyymi lisää, että oppilas osaa itse toivoa lisää haasteita, kun hän lopulta kyllästyy tekemään vain asioita, joita jo osaa.

*”Mitä iloa on osaamisesta, jos sitä ei ehdi edes huomata ollenkaan?”
(Anonyymi)*

Oksa epäilee, että kaikilla murrosikäisillä on sellainen vaihe, ja siihen ei välttämättä tarvitse puuttua heti. Hän pyrkii kysymyksien avulla saamaan oppilaan huomaamaan kehitettäviä asioita omassa laulussaan, jolloin motivaatio lähtee oppilaasta itsestä. Koska Arffman opettaa musiikkiopistossa, jossa kaikkien oppilaiden tulee tehdä tasosuorituksia, hän painottaa tutkintovaatimuksia oppilailleen. Hänen tunneillaan oppilaiden on laulettava erityyisiä kappaleita ja harjoiteltava asioita, joita ei vielä osaa.

7.6 Tunnin sisällön rakentaminen

Murrosikäisiä oppilaita voi opettajien mukaan ohjata tunneilla sekä konkreettisten harjoitusten että mielikuvien kautta, yksilöstä riippuen. Iällä ei nähdä olevan vaikutusta siihen, toimiiko konkretia vai mielikuvat paremmin oppilaalle. Renwall kertoo käyttävänsä mielikuvia apuna tulkintaa ja ilmaisua harjoitellessa ja teknisissä harjoituksissa konkreettisia faktoja. Arffman saattaa näyttää oppilaalle Youtubesta videoita esimerkiksi äänihuulten toiminnasta, ja hänen näkemyksensä mukaan nykyään opetetaan yleisesti enemmän konkreettisilla esimerkeillä kuin mielikuvilla.

Oksa pyrkii opettamaan asiat mahdollisimman monella eri tavalla nuorelle, koska hän ei voi olla varma siitä, mikä toimii kullekin. Anonyymi sanoo, että nuoren on tärkeää itse kertoa, kun hän ei ymmärrä ohjetta, jolloin opettaja voi vaihtaa ohjeistusta.

Yksi opettajista suosittelee käymään puolivuositain oppilaan kanssa keskustelun, jossa käydään läpi oppilaan kehitys tähän asti ja tulevat tavoitteet. Näin opettaja osaa suunnitella tunnit aina kunkin oppilaan tarpeiden mukaan.

Anonyymi muistuttaa, että yläkoulu- ja lukioikäisten opettaminen on 90 % kasvatusta ja 10 % aineenhallintaa. Hänen mukaansa murrosikäiselle on kerrottava, miksi hänelle opetetaan. Oppilas saattaa muuten luulla, että häntä neuvotaan siksi, että häntä pidetään huonona tai siksi, että hänen pitäisi olla toisenlainen kuin hän on.

7.6.1 Fyysinen kontakti laulutunneilla

Opettajat kertovat, että jotkut oppilaat kokevat fyysisen kontaktin uhkaavana. Laulutunneilla tällaista fyysistä kontaktia eli käsin tunnustelua voidaan käyttää hengitystä tai tukea harjoitellessa. Oksa kertoo, että hän ei tunneillaan koskaan koske oppilaisiin

suoraan. Hän käyttää CVT-tekniikan mukaista tapaa, jossa oppilaan omat kädet ovat opettajan käsien alla ja opettajan kädet ovat kämmenselkä oppilaan käsiä vasten.

Anonyymi kertoo pohjustavansa harjoitukset hyvin, jos niihin kuuluu se, että opettaja tunnustelee oppilaan kehoa tietääkseen, tekeekö oppilas oikein teknisen harjoituksen. Hän kertoo, että antaa myös oppilaiden kokeilla käsin esimerkiksi sitä, kuinka opettajan hengitys toimii. Lisäksi hän painottaa oppilaalle, että tämän tulee heti ilmoittaa, jos kosketus tuntuu epämiellyttävältä. Jos oppilas kokee kosketuksen epämiellyttävänä, sitä ei käytetä apuna, vaan oppilas voi esimerkiksi itse omin käsin tunnustella omaa hengitystään.

Arffman ja Renwall muistuttavat, että lupa koskemiseen on syytä kysyä aina. Renwall painottaa oppilailleen sitä, että on täysin hyväksyttävää kieltäytyä käsin koskettamisesta. Arffman kertoo, ettei fyysistä kontaktia kannata käyttää opetuksessa ensimmäisillä tunneilla, vaan sitten kun oppilas ja opettaja ovat tutumpia toisilleen. Hän myös mainitsee, että on tärkeää selittää, miksi kädellä tunnustelua tehdään.

Kiviranta kertoo, että jos koskettaminen ei tunnu oppilaasta sopivalta, on mahdollista käyttää muita keinoja hengityksen ja tuen hahmottamisen apuna. Hän käyttää tällöin apuna mielikuvia tai fyysistä liikettä.

7.6.2 Ohjelmiston valinta murrosikäiselle

Ohjelmiston valinta riippuu paljon siitä, opettaako opettaja yksityisesti vai musiikkikoulussa, jossa on käytössä opetussuunnitelma. Kaikki ovat sitä mieltä, että yksityisesti opettaessa oppilas saa enemmän itse valita oman lauluohjelmistonsa. Kuitenkin kappalevalinnat tehdään yhteistyössä opettajan kanssa. Ainoastaan Renwall sanoo, että oppilaat päättävät itse, mitä laulavat tunnilla.

Jos oppilas tuo liian haastavan kappaleen laulutunnille, Oksa antaa oppilaan laulaa sitä, mutta sanoo varautuvansa siihen, että kappale vaihtuu nopeasti. Jos kappaleen laulaminen motivoi oppilasta, opettaja voi ehdottaa, että kappaleesta lauletaan vain pientä osaa esimerkiksi toisesta sävellajista. Joskus liian haastava laulu siirretään suosiolla myöhemmäksi.

Kiviranta vetoaa opetussuunnitelmaan ohjelmiston valinnassa. Jos tunnilla esimerkiksi käydään läpi tanssimusiikkia, ja oppilas ei halua laulaa opettajan ehdottamaa

kappaletta, oppilas saa vaihtoehtoisesti valita mieluisamman kappaleen kyseisestä tyyllilajista.

Arffmanin mukaan murrosikäisille voi olla vaikeaa valita lauluja, joiden tekstit sopivat esimerkiksi 13–15-vuotiaan laulettavaksi. Hän on tarkka tekstien sisällöstä eikä suhtaudu suopeasti, jos kappaleessa puhutaan alkoholista tai jos kappaleessa on seksuaalissävytteisiä viittauksia.

Oksa kertoo sensuroivansa laulujen sanoituksista rotuun viittaavia sopimattomia sanoja, mutta sanoo antavansa oppilaiden laulaa seksuaalissävytteisiä kappaleita, varsinkin jos laulun teksti on englanniksi. Hän kuitenkin käy tekstin toisinaan läpi yhdessä oppilaan kanssa, jotta oppilas on tietoinen, mistä aiheesta laulaa. Opettajat mainitsevat, että nuoret eivät monesti ymmärrä englanninkielisten kappaleiden sisältöä. Oksan lisäksi Kiviranta, Renwall ja anonymi ovat yhtä mieltä siitä, että oppilas voi halutessaan laulaa myös seksuaalissävytteisiä kappaleita tunnilla tai konsertissa, jos hän tietää, mistä ne kertovat. Opettajan onkin hyvä käydä kappaleen teksti yhdessä läpi murrosikäisen oppilaan kanssa ja keskustella, haluaako oppilas laulaa kappaleen joka tapauksessa.

7.7 Miten laulunopettajan tulisi toimia haastavan murrosikäisen kanssa

7.7.1 Haastavat oppilaat

Kukaan opettajista ei ole kohdannut varsinaista häiriökäyttäytymistä oppilaillaan. Haasteellisiksi oppilaiksi opettajat kuvaavat ”ihan sama” -tyylistä oppilasta, jolta opettajan on vaikea saada vastakaikua. Renwall kertoo tällaisen käytöksen johtuvan joko siitä, että oppilas on pakotettu tunneille tai oppilaalla on heikko itsetunto tai itsensä ilmaisemisen pelko. Jos kyseessä on motivaation puute, suosittelee Renwall keskustelemaan oppilaan vanhempien kanssa, ja tarvittaessa oppilaan kannattaa jättää laulun harrastaminen pois. Jos sulkeutuneisuus ja ”ihan sama” -asenne johtuvat itsetunnon puutteesta tai muista epävarmuuksista, Renwall ehdottaa, että oppilaan kanssa kannattaa keskustella ja yhdessä käsitellä asioita, jotka painavat oppilaan mieltä.

Anonyymi painottaa sitä, että laulopedagogit eivät ole terapeutteja. Joskus oppilaat eivät välttämättä pysty laulamaan, koska itkettää ja elämässä on muuten vaikeaa. Tällöin anonyymi antaa oppilaalle aikaa ja kysyy, mitä oppilas tahtoo tehdä; jutella asiasta vai laulaa. Anonyymin mukaan tällaisissa tilanteissa kannattaa edetä oppilaan ehdoilla. Tilanteeseen tulee kuitenkin puuttua, jos oppilas käyttäytyy häiritsevästi tai loukkaavasti. Anonyymi muistuttaa, että rajat on syytä tehdä oppilaalle selväksi. Myös Arffman suosittelee puuttumaan häiriökäyttäytymiseen ajoissa. Opettajat suosittelevat ottamaan yhteyttä vanhempiin heti häiriökäyttäytymisen ilmentyessä.

Jos kyseessä on murrosikäinen oppilas, jolla ei ole masennusta, mutta johon opettaja ei saa kontaktia, Oksa sanoo antavansa oppilaalle vaihtoehtoja. Hän myös saattaa laulaa tunnilla oppilaan mukana, jos oppilas ei suostu laulamaan yksin.

Kiviranta jakaa tunnin osiin. Tällöin oppilas saa ehdottaa ja laulaa haluamiaan kappa-leita ja osa tunnista tehdään sitä, mitä opettaja käskee. Arffman kannustaa olemaan lannistumatta, jos murrosikäiseltä ei saa vastakaikua. Hän sanoo, että jatkuva, säännöllinen yhteys ja se, että opettaja säilyttää ystävällisen ja iloisen ilmapiirin, saattavat ajan kanssa rentouttaa tunnelmaa.

Kun oppilas on alaikäinen, on opettaja tilivelvollinen ottamaan huoltajaan yhteyttä oppilaan huonosta käytöksestä, sanoo Renwall. Huonoksi käyttäytymiseksi hän nimeää esimerkiksi aggressiivisuuden. Renwall myös painottaa sitä, että kysyy nuorelta, mitä hän haluaa ja miksi hän haluaa laulaa. Jos selviää, että oppilas ei ole motivoitunut käymään laulutunneilla, silloin se on kaikkien ajan tuhlausta ja vanhempien rahojen haaskausta. Tällöin on keskustelun paikka, Renwall sanoo.

Anonyymi sanoo, että opettajan on syytä ottaa yhteyttä huoltajiin siinä vaiheessa, jos oppilas ei ole enää motivoitunut käymään tunneilla. Hän kuitenkin sanoo, että ensin opettajan tulee keskustella oppilaan kanssa siitä, miksi oppilasta ei kiinnosta. Jos oppilas on paljon poissa tunneilta, tulee myös olla yhteydessä huoltajaan. Anonyymi ei pidä vaikeana käytöksenä sitä, jos oppilas kiroilee opettajalle tai protestoi opettajaa vastaan. Sellaisessa tilanteessa opettajan ei kannata huomioida oppilaan huonoa käytöstä.

7.7.2 Murrosikäisen masennus haasteena laulutunneilla

Renwallin mukaan on syytä epäillä, että kyseessä on masennus, jos nuori itkee paljon tai on hysterinen ja jos nuori ei harjoittele tai peruu tuntejaan. Masennuksesta voi kertoa myös se, jos murrosikäinen on äärimmäisen välinpitämätön tai hän tulee tunnille, muttei tee mitään tai reagoi mihinkään. Jos nuori kertoo ahdistuksesta ja pahasta olostas, Renwall ohjaa nuorta puhumaan itse myös vanhemmilleen, jotta hekin ovat tietoisia tilanteesta. Opettaja voi ohjata myös esimerkiksi koulupsykologille. Jos tilanne on akuutti, opettajan kannattaa ottaa suoraan yhteys huoltajiin ja lääkäriin.

Anonyymi sanoo, että masennuksen huomaa siitä, jos oppilaan oleminen muuttuu radikaalisti lyhyen ajan sisällä. Esimerkiksi fyysinen ilmaisu muuttuu laidasta toiseen tai asiat, joista oppilas puhuu, muuttavat täysin muotoaan. Täytyy kuitenkin muistaa, että murrosikään kuuluu muutokset nuoren käyttäytymisessä.

Kiviranta kertoo, että pahasti masentuneita opettaessa on unohdettava opetussuunnitelma hetkeksi kokonaan ja keskityttävä ainoastaan oppilaaseen. Tällaisessa tilanteessa Kiviranta antaa oppilaan itse valita mitä laulaa, vaikka se ei kuuluisi ohjelmistoon millään tavalla. Masentunut oppilas saattaa haluta laulaa esimerkiksi raskasta metallia. Kiviranta mainitsee, että hän pyrkii ensin pureutumaan oppilaan vaikeuksiin ja puhumaan oppilaan kanssa. Sen jälkeen hän hakee musiikin kautta apua oppilaan pahaan oloon. Jos oppilas kärsii masennuksesta, opettaja on vierellä kulkija.

Myös Arffman kertoo, että hänellä on masentuneita oppilaita. Joidenkin kanssa hän on tehnyt sopimuksen, että laulutunnilla ei lauleta mitään surullista tai haikeaa, vaan iloisia lauluja. Hän pyrkii siihen, että tällaisten oppilaiden kanssa laulutunti olisi paikka, jossa ei tarvitsisi ajatella surkeita ajatuksia. Arffman sanoo kannustavansa oppilasta. Jos oppilas esimerkiksi kertoo, ettei ollut jaksanut tänään tehdä muuta kuin tulla laulutunnille, voi opettaja sanoa oppilaalle olevansa iloinen siitä, että tämä jaksoi tulla edes tunnille.

Oksa on kokenut tarpeelliseksi puuttua siihen, jos oppilas on viillellyt itseään. Hän on ottanut yhteyttä suoraan vanhempiin tai esimieheensä. Hän painottaa, että opettaja on alaikäisistä oppilaista ilmoitusvastuussa, ei huolenpitovastuussa.

7.8 Toimivan opettaja-oppilas-suhteen syntyminen

Kaikkien opettajien mielestä opettajan aito läsnäolo on tärkeää, jotta opettaja-oppilassuhde on hyvä. On erilaisia tapoja olla läsnä, joista Renwall mainitsee itsetietoisuuden ja rauhallisuuden. Arffman kertoo hetkessä elämisen ja silmiin katsomisen olevan tärkeää laulutunnilla. Kiviranta pyrkii luomaan tunnille miellyttävän tunnelman huumorin avulla. Turvallinen suhde syntyy opettajien mielestä kysymyksiä kysymällä ja oppilasta kuuntelemalla. Yksinkertainen ”mitä kuuluu” -kysymys auttaa opettajaa selvittämään, mitä oppilas tarvitsee ja mistä lähtökohdista hän on tullut tunnille. Oksa ja Renwall muistuttavat, että oppilaalle tulee antaa mahdollisuus olla myös puhumatta.

”Laulunopettaja saattaa olla ainut aikuinen viikon aikana, joka on nuoren kanssa kahden ja jolla on hänelle oikeasti aikaa.” (Kiviranta)

Kiviranta nostaa esille sen, että jotta suhde on toimiva, on tunnilla edettävä oppilaan lähtökohdista käsin. Opettajan arvostus itseään kohtaan opettajana ei pitäisi olla siitä kiinni, edistyykö oppilas vai ei.

Yhteisten sääntöjen läpikäyminen ja niiden toteuttaminen molemminpuolisesti on anonyymin opettajan mukaan oleellista, jotta suhde on toimiva. On tärkeää, että oppilas tietää, mitä häneltä halutaan ja miten tunnilla toimitaan. Tällöin ei tule sitä riskiä, että opettaja on vihainen oppilaalle esimerkiksi siitä, että oppilaalla ei ole nuotteja mukana. Yhteisiin pelisääntöihin kuuluu myös se, että tunnille tullaan ajoissa.

Opettajan tietynlainen sallivuus suhteessa murrosikäisen oppilaan käyttäytymiseen on Oksan mukaan oleellista. Tämä tarkoittaa sitä, että opettaja ei kyseenalaista nuoren motivaatiota pelkän käyttäytymisen seurauksena. Toisinaan asioista huomauttaminen saattaa aiheuttaa turhaa kitkaa opettajan ja oppilaan välille. Opettajan ei tarvitse aina huomauttaa siitä, jos nuori esimerkiksi pyörittelee silmiään. Oksa kuitenkin kertoo odottavansa yli 15–16-vuotiailta murrosikäisiltä enemmän käytöstapoja tunnilla kuin nuoremmilta.

Sekä Oksa että Kiviranta painottavat kärsivällisyyttä nuorta opettaessa. Nuorella saattaa olla ajanjaksoja, jolloin murrosiän myllerrys on pahimmillaan ja käytös tunneilla huononee. Opettajan ei tarvitse vaatia selitystä oppilaan käyttäytymiselle,

koska sellaista ei välttämättä ole. Parasta on, että antaa vaikeiden kausien tulla ja mennä.

7.8.1 Rakentavan kritiikin antaminen

Kaikki haastateltavat suosivat palautetta antaessaan niin sanottua hampurilaismallia. Hampurilaismallissa palaute aloitetaan ja lopetetaan kehumalla ja kannustamalla. Kehumisen ja kannustamisen välissä oppilaalle kerrotaan, mitkä asiat ovat kehitettäviä jatkoa varten. Useat opettajat painottavat, että positiivista palautetta tulee antaa reilusti enemmän kuin rakentavaa kritiikkiä. Renwall sanoo psyykeemme toimivan niin, että kuulemme negatiiviset asiat herkemmin. Tämän takia hänen mielestään palautetta antaessa tulisi sanoa vähintään kolme positiivista asiaa yhtä kritiikkiä kohden.

Kivirannan mukaan nuoret ovat itsekritiittisiä ja vertaavat itseään herkästi muihin, minkä takia korjattavien asioiden tulee olla pieniä ja helposti ymmärrettävissä. Kiviranta, Oksa ja anonyymi sanovat, että nuoret ovat itsetietoisia ja huomaavat omat virheensä ja puutteensa. Opettajien mielestä nuorta tulisi johdatella kysymysten avulla tiedostamaan tekemistään ja laulamistaan, jolloin oppilaan kehittyminen ei ole ainoastaan opettajan palautteen varassa.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää laulupedagogien valmiuksia murrosikäisen kohtaamiseen laulutunnilla. Saimme vastauksia tähän ottamalla selvää murrosikään kuuluvista henkisistä kehitysvaiheista. Teoreettisena viitekehyksenä käytimme kehityspsykologian näkökulmaa ja määrittelimme tarkasti sen, mitä murrosikä eri lähteiden mukaan tarkoittaa. Tarkan määrittelyn ansiosta saimme hyvän perustan haastatteluille.

Myös opettaja-oppilas-suhteen teorian läpikäyminen auttoi selvittämään toimivan opetussuhteen perustaa. Kokeneiden opettajien haastattelujen avulla saimme vinkkejä ja kokemuksia käytännötilanteista. Haastattelut tuottivat paljon hyviä huomioita siitä, millaisia haasteita laulupedagogi voi kohdata murrosikäisten kanssa ja miten opettaja voi toimia erilaisissa opetustilanteissa.

Tavoitteena oli kartoittaa haasteita murrosikäisen oppilaan käytöksessä laulutunnilla ja kuvata sekä hyvää että ongelmallista opettaja-oppilas-suhdetta. Mielestämme tavoitteemme täyttyivät hyvin. Haastateltavat kertoivat, että murrosikä ei näy kaikilla samalla tavalla. Joillakin murrosikä näkyy korkeintaan pienenä ujoutena, mutta haastateltavat uskovat, että myös tällaisilla oppilailla murrosiän uhma voi nousta pintaan näkyvämmiin muualla kuin laulutunneilla. Haastateltavien mukaan toisilla murrosikä näkyy laulutunneilla selvemmin, esimerkiksi passiivisena käytöksenä, jonka haastateltavat kokevat haastavaksi.

Haastattelut ja tietoperusta linkittyvät yhteen monilta osin. Sekä haastateltavien että kirjallisten lähteiden mukaan vaihtelevat tunteet ja uhma kuuluvat murrosiän kehitysvaiheeseen. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että tunneilla tulee panostaa murrosikäisen oppilaan motivoimiseen esimerkiksi kysymysten avulla.

Kysymysten avulla opettaja voi luoda tunnille turvallisen ilmapiirin ja selvittää, onko nuori motivoitunut käymään tunneilla. Kurkelan (1994, 321-322) mukaan opettajan tulisikin keskittyä kysymään nuorelta suoraan syitä mahdolliseen huonoon käytökseen. Kysymysten avulla opettaja voi selvittää, miten laulutunneille on mahdollista löytää positiivinen ilmapiiri.

Osa haastateltavista mainitsi haastavaksi käytökseksi sen, että oppilas on sulkeutunut laulutunnilla. Tämä tuli esiin myös teoreettisessa viitekehyksessä. Dunderfelt (2011, 90) kirjoittaa, että nuori saattaa rakentaa panssareita suojellakseen itseään. Tietoperusta nimeää nuoren muuttuneen käyttäytymisen taantumaksi, joka voi vaikuttaa kielteisesti motivaatioon ja aiheuttaa välinpitämättömyyttä ja passiivisuutta. Haastateltavien mukaan tämä näkyy vuorovaikutustaitojen heikentymisenä.

Sulkeutuneen nuoren avautumiseen voi auttaa se, että opettaja kysyy kysymyksiä oppilaan hyvinvoinnista ja elämäntilanteesta. Osalle opettajista tämä on erittäin tärkeä osa oppilaan kanssa työskentelyä. Toisaalta haastatteluista nousi esille se, että jos oppilas kertoo rankasta elämäntilanteestaan ja ongelmistaan, opettaja voi kokea tämän kuluttavana ja voimavaroja vievänä. Haastateltavat painottivatkin sitä, että opettaja ei ole oppilaan terapeutti.

Sekä tietoperustasta että haastatteluista kävi ilmi, että murrosikäistä oppilasta tulee kehua ja kannustaa paljon laulutunneilla. Kun opettaja joutuu antamaan kriittistä palautetta oppilaalle, tulee se kohdistaa tehtävään, ei persoonaan. Tästäkin haastateltavat ovat yhtä mieltä kirjallisten lähteiden kanssa.

Vocal parenting -laulunopetustyylin korostama malli, jossa opettajaa verrataan vanhempaan, ei noussut haastatteluissa esille. Haastateltavat kokivat itsensä enemmänkin vierellä kulkijaksi kuin huoltajaksi. He kuitenkin sanoivat murrosikäisten oppilaiden opettamisen olevan enemmän kasvattamista kuin opettamista. Kasvattamiseen kuuluu esimerkiksi oppilaan huonosta käytöksestä mainitseminen. Opettajat lisäsivät, että aina ei ole paras vaihtoehto huomauttaa, jos oppilas käyttäytyy ajattelemattomasti. Muuten tahattomasta huonosta käytöksestä voi tulla isompi ongelma kuin mitä se onkaan.

Teoreettisessa viitekehyksessämme kävi ilmi, että nuorten hakeutuminen laulutunneille on lisääntynyt (Puurtinen N.D.). Haastattelujen mukaan haastateltavat eivät kuitenkaan ole juurikaan saaneet koulutuksestaan apua tai käytännön ohjeistusta murrosikäisten opettamiseen. Mielestämme murrosikäisten opettamista pitäisi sisällyttää laulopedagogiopintoihin. Käytännössä sen voisi toteuttaa esimerkiksi niin, että jokainen opiskelija opettaisi ohjatusti vähintään yhtä murrosikäistä oppilasta opintojensa aikana. Toinen vaihtoehto olisi tarjota opiskelijoille lyhyempi kurssi aiheesta tai tietopaketti murrosikäisen kehityksestä.

Aihetta olisi mahdollista jatkotutkia esimerkiksi YAMK-opinnoissa. Jatkotutkimukseen voisi sisältyä käsikirja, joka kootaan useammista haastatteluista. Haastateltavina voisi olla laulopedagogien lisäksi nuorisopsykologeja. Toivomme, että työmme on tuonut laulopedagoille hyödyllistä tietoa ja käytännön ohjeita murrosikäisten laulunopettamisesta.

Lähteet

- Aalberg, V. & Siimes M. A. 2007. Lapsesta aikuiseksi: Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia – Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Edwin, R. 1997. The three ages of voice: The singing teacher as vocal parent. Journal of Voice - Official Journal of the Voice Foundation. Viitattu 28.11.2016
<http://ezproxy.jamk.fi:2048/login?url=http://search.proquest.com/docview/1411890?accountid=11773>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Kurkela, K. 1994. Mielen maisemat ja musiikki. Helsinki: Hakapaino Oy
- Lehtinen, T. & Lehtinen, I. 2007 Mikä mättää?. Helsinki: Edita
- Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H (Toim). 2006. Näkökulmia kehityspsykologiaan kehityskontekstissaan. Helsinki: WSOY.
- Pallonen, K. 2015. Opettajan lämminhenkisyys lisää lasten oppimismotivaatiota. Viitattu 28.11.2016.
<http://yle.fi/uutiset/3-8426258>
- Sinkkonen, J. 2012. Nuoruusikä. Miten lapsesta tulee aikuinen. Helsinki: WSOY
- Smith, E., Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B. & Loftus, G. 2003. Atkinson & Hilgard's introduction to psychology. Belmont: Vicki Knight.
- Steinberg, L. & Morris, A. 2001. Adolescent development. Viitattu 17.2.2017
http://www.colorado.edu/ibs/jessor/psych7536-805/readings/steinberg_morris-2001_83-110.pdf
- Tulamo, K. 1993. Koululaisen musiikillinen minäkäsitys, sen rakenne ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimus peruskoulun neljännellä luokalla. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen osasto. Studia Musica 2.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Taustatiedot

- Nimi:
- Ikä:
- Koulutustausta:
- Työuran pituus:
- Kuinka paljon sinulla on kokemusta murrosikäisten opettamisesta?
- Missä olet opettanut?

Miten murrosikä vaikuttaa nuoren käyttäytymiseen laulutunneilla?

- Onko sinulla ollut haastavia murrosikäisiä oppilaita? Millaisia? Oletko saanut omalla suhtautumisellasi/käyttäytymiselläsi oppilaan muuttamaan käyttäytymistään?
- Miten olet oppinut opettamaan haastavia murrosikäisiä oppilaita? Esim. kokemus, vertaistuki, koulutus ja millaisia apuja olet näiltä saanut?

Miten laulunopettajan tulisi toimia haastavan murrosikäisen kanssa?

- Minkälaisen käytöksen oppilaan kohdalta koet haastavimmaksi? Käytännön vinkkejä
- Miten paljon nuoren häiriökäyttäytymistä laulunopettajan tulee kestää? Ja miten tilanteessa toimit? Käytännön esimerkkejä. (häiriökäyttäytymiseksi luetaan esimerkiksi: ovien paiskominen, haistattelu ym.)
- Otatko asiasta selvää, jos epäilet oppilaalla masennusta?
- Minkälainen oppilaan käytös saa sinut epäilemään masennusta?
- Missä vaiheessa vaikeaa käytöstä tulee ottaa yhteyttä oppilaan huoltajaan?
- Onko sinulla mennyt hermot murrosikäistä opettaessa? Miten toimit silloin?

Miten motivoida murrosikäistä oppilasta?

- Opetatko nuorelle tekniikka ym. keskittymistä vaativaa asiaa? Onko vinkkejä tähän, eli miten nuoren saa treenaamaan haastavia asioita turhautumatta?
- Miten haastat oppilastasi oppimaan uutta, jos hän haluaisi tunneilla esitellä vain taitoja, joita hän jo osaa?
- Miten saat oppilaan laulamaan erityytilajeja, jos hän ei halua laulaa muuta kuin esimerkiksi poppia?
- Annatko nuoren vaikuttaa omaan lauluohjelmistoonsa? Minkälaista ohjelmistoa suosittelet nuorelle laulettavaksi?
- Estätkö oppilasta laulamasta esimerkiksi seksuaalissävytteisiä kappaleita? Miksi?
- Millä tavoin annat negatiivisen palautteen/kritiikin nuorelle?
- Miten toimit, kun oppilaan kehonkieli viestittää, että häntä ei kiinnosta ja silti hän käy laulutunneilla? (Hän esimerkiksi seisoo kädet puuskassa, ei katso silmiin eikä tee harjoituksia loppuun asti tai ollenkaan, ei ole avoin uusille musiikkityyleille tai lauluille, joita tuot hänelle)

Miten laulunopettaja voi käytöksellään edesauttaa toimivan opettaja-oppilas-suhteen syntymistä?

- Minkä asian koet tärkeimmäksi, jotta opettaja-oppilassuhde olisi toimiva?
- Onko roolisi erilainen nuorta opettaessa verrattuna aikuiseen oppilaaseen? Millainen?

Nuoren ohjaaminen laulutunneilla

- Miten toimit, jos nuori kokee fyysisen kontaktin (esimerkiksi hengityksen tarkasteleminen käsillä) uhkaavana? Jätätkö sen kokonaan pois opetuksesta vai jatkatko silti?
- Käytätkö nuorta opettaessa enemmän konkreettisia esimerkkejä vai mielikuvia? Missä tilanteissa ja miten?
- Mitä olet oppinut opettaessasi murrosikäisiä?